

עניין: מה שעל בניהן ובנותיהן אין שמין

שמות ג, כב

רִיקָם: וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי-כֶסֶף וְכֵלֵי
 זָהָב וְשִׁמְלֹת וְשִׁמְתָם עַל-בְּנֵיכֶם וְעַל-בָּנֹתֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת-
 מִצְרַיִם: וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא-יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ

בית הלוי פרשת שמות

ובזה יש לפרש דרך דרוש הפסוק ונחמי חן
 חן העם נעניי מצריים ושאלה
 משכנחה כלי כסף גוי ושמותם על
 בניכם ועל בנותיכם אה"כ ג"כ הני שני עניינים
 שאמר במדרש הנ"ל. אחד נחמי חן העם. שנית
 לדוע בספרי הרפואה להרחק מאדם נגוף
 חלילה וממוכה שחין, ויותר לריח לזהר מכליו
 ועוד יותר ממלבושיו שבהם מתדבקת החולאת
 יותר ר"ל וגם מבואר בספרי הרופאים
 שהילדים הרעים עלולים יותר שיתדבק בהם
 ולריכים שמירה יחירה מהגדולים. וכל זה הוא
 הנדלה ע"ד הרפואה אבל במצרים ניתן להם
 ההנדל של פסח ומילה, והגם דכולם היו
 מנוגעים ומוכי שחין מן המכות ולכסוף לא היה
 בית אשר אין שם מת וע"פ הטבע היה
 להדבק גם באחרים, דהגם, דהגזירה היה רק
 על הבכורים מ"מ עי"ו נחלש שם עיפוש גם
 במצריים הפשוטים. וזהו ביאור הכתוב והיה
 הדם לכם לאות על הנחמים גוי ולא יהיה ככם
 נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים, וכבר הקשו
 המפרשים דהרי לא היה כלל ע"י משחית וכמו
 שדרשו חז"ל ועברתי בארץ מצרים אני ולא
 מלאך. ולפי"ו ניחא דעיקר המכה לא היה ע"י
 שליח, ורק שעי"ו נעשה מגפה גדולה בכל
 המצריים וזה היה ע"י שליח, ולזה הוצרכו
 ישראל לדם פסח לאות שלא יחן המשחית, וזהו
 ביאור הכתוב ולא יהיה ככם נגף למשחית
 בהכותי כל בכור, דהיו נלולים ולא יהיה ככם
 הנגף. וזהו שאמר למשה ונחמי חן העם נעניי
 מצריים, לא כמו שהיו עד עתה מאוסים
 נענייהם ושאלה אשה משכנחה גוי ושמותם
 ושמתם על בניכם, שלא תחיראו מלהשמתם
 בנגדיהם וגם להלבישם חיקף להקטנים דלכוי
 מנדיל בניכם וצין המצריים בזכות דם פסח
 ומילה. וזהו מה דאיחא במ"ר פרשת בא

פרדס יוסף שמות ג, כב

פ"ו) ושמתם על בניכם ועל בנותיכם (ג, כ"ב).
 וכתב בספר טעמי המנהגים
 [ליקוטים דף תקנ"ד בקונטרס אחרון ד"ה ובספר] דקשה
 מה שאמר ושמתם ולא ותלבשו. ופירש עפ"י
 חז"ל [ויק"ר ל"ב, ה] בשביל ד' דברים נגאלו
 ואחד שלא שינו מלבושיהם, ומשום הכי לא היו
 יכולים ללבוש המלבושים של מצרים, כי היו
 צריכים לתפור אותם מחדש כדרך שישראל
 נושאים וע"י זה יתקטנו המלבושים ואין ראויים
 רק לקטנים. ולזה אמר ושמתם על בניכם ועל
 בנותיכם, וכן הוא במקור ברוך [ח"ב פרק י"ב דף
 תקל"ג ד"ה ואמרת].

צפנת פענח שמות ג, כב

כב. כלי כסף וכלי זהב ושמותם על בניכם וגו'. הנה הנדר דנבי
 שמלות רק על בניכם. ועי' לקמן פ' בא כו פעם אחת נקט רק כלי כסף ופעם
 נקט שמלות, והוא כך, דהנה מבואר בספרי פ' ראה כו דהענקה צריך ב'
 פעמים, גבי יובל, א' בר"ה דהוה רק יציאה מעבדות, והשני ביוה"כ דהוה
 יציאה גמורה יכו, וכן הוה ב' פעמים של מצרים ושל ביזת הים ע"ש. והנה
 כספים לחד מאן דאמר יש הענקה. בספרי כה ובקדושין דף י"ז כט ע"ש. ועי'
 בכתובות דף ס"ז ל גבי אם מוסיפין שלישי ע"ש כזה, אבל שמלות לב"ע לא
 שייך הענקה, רק זה נתנו לו משום עבדות, ועי' בכתובות דף נ"ד לא גבי
 שכיר דשלח ופוק, אך מה שעל בניהם י"ל דאין נומלין, כמו דך דב"ק דף
 י"ב, ע"ב לב, וזה ר"ל כאן לג.